

NAGLASNI TIPOVI U KAJKAVSKOM NARJEČJU*

Dosad je u kajkavskome narječju, kajkavskoj dijalektnoj skupini hrvatskog ili srpskoga jezika, pronađeno devetnaest različitih prozodijskih sustava, a s velikom se vjerojatnošću može pretpostaviti da će se u dosta brojnim još neistraženim kajkavskim mjesnim govorima naći još nekoliko tipova¹. Po zastupljenosti triju prozodijskih obilježja u pojedinim susta-

* Ovo je dulja verzija referata za VIII međunarodni slavistički kongres, usp. *Knjiga referata, Sažeci*, Zagreb 1978, str. 516.

1 Prvi pregled kajkavskih naglasnih tipova dao je S. Ivšić u radu *Jezik Hrvata kajkavaca* (dalje: JHK), Ljetopis JAZU 48, 1936, 47—88. Njegove se osnovne naglasne grupe (I—IV) temelje na genetskim kriterijima, tj. na porijeklu pojedinih naglasaka, tonema, odnosno na njihovoj distribuciji u leksiku pa ih možemo zvati genetskim, dijakronijskim. Točnije, grupe mu se zasnivaju na sudbini kajkavskoga metatonijskog cirkumfleksa, o čemu će biti dalje riječi. Njegovi tipovi u okviru skupina dijelom su također genetski, dijakronijski, dijelom sinkronijski strukturni. Tako su npr. njegovi tipovi I₅, II₂ i III₁ strukturno jednaki. I o tome više dalje.

Od kasnijih radova o kajkavskim govorima, koji donose određene novine, izdvaja se nekoliko: M. Hrašte, *O kanovačkom akcentu u Hrvatskoj*, Filologija 1, 1957, 59—76, (o Vivodini), P. Ivić, *O klasifikaciji srpskohrvatskih dijalekata*, Književnost i jezik, 10, 1/1963, 25—37 (o medimurskim govorima, ponovljeno u više radova), isti, *Izvještaj o terenskom dijalektološkom radu u severnoj Hrvatskoj i južnoj Dalmaciji u leto 1957*, Godišnjak FFNS 2, (Hrašćina, Turopolje), A. Šojat, *Položaj turopoljskih govora u hrvatskoj kajkavštini*, Zbornik za filologiju i lingvistiku X, 1957, 147—153, *O govoru kajkavskih ikavaca u Zdenčini i Horvatima*, Ljetopis JAZU 76 (1972) 269—274, V. Zečević, *Ogled kajkavsko-štokavskog dijalektskog kontakta (Na primjeru Hrvatskoga Sela)*, Rad JAZU 368, 173—250. Z. Junković, *Jezik Antuna Vramca i podrijetlo kajkavskoga dijalekta*, Rad JAZU 363. B. Finka, *Gorskokotarska kajkavština u našem dijalekatskom mozaiku*, Kajkavski zbornik, Posebna edicija »Dana kajkavske riječi« Zlatar 1974. W. Jakoby, *Untersuchungen zur Phonologie und Prosodie einer kajkavischen Mundart, (Gornja Stubica)*, Slavistische Beiträge 75, 1974. M. Lončarić, *Jagnjedovački govor (S osvrtno na pitanje kajkavskoga podravskog dijalekta)*, HDZ 4, 179—262.

Pregled sinkronijskih strukturnih tipova prozodijskih sustava u slavenskim jezicima načinio je P. Ivić u radu *Broj prozodijskih mogućnosti u reči kao karakteristika fonoloških sistema slovenskih jezika*, Južnoslovenski filolog XXV, 1961—1962, 75—113. Radi mogućnosti usporedbe, u ovom pregledu navodi se koje skupine kajkavskih prozodijskih sustava odgovaraju njegovim skupinama u navedenom radu. Sličan pregled za hrvatske i srpske dijalekte dao je u *Die Hierarchie der prosodischen Phänomene im serbokroatischen Sprachraum*, *Phonetica* 3, 23—38 (1959).

vima, mjesta naglasaka, odnosno siline, kvantitete i opreke po kretanju tona, tih 19 sustava čini pet skupina. Opreka po kretanju tona može se interpretirati kao razlika u mjestu siline u okviru dviju mora dugoga sloga. Takva interpretacija plodna je u tumačenju razvoja kajkavske akcentuacije, ali se tako ne mogu interpretirati svi prozodijski sustavi kajkavskoga narječja. To nije moguće za sustave koji imaju opreku po tonu i u kratkom slogu, a nemaju ograničenja u distribuciji prozodijskih obilježja.² S trima navedenim prozodijskim obilježjima mogu se opisati sve razlike koje postoje u kajkavskim prozodijskim sustavima pa se držimo takvoga opisa.

Pet spomenutih skupina prozodijskih sustava u kajkavskome narječju bile bi:

- A — 14 sustava u kojima su zastupljena sva tri prozodijska obilježja (kod Ivića VII. grupa),
- B — dva sustava s fonološkim mjestom naglasaka i kvantitetom (Ivić IV),
- C — jedan sustav s fonološkom kvantitetom i tonom (Ivić VI),
- D — jedan sustav s fonološkom kvantitetom (Ivić III),
- E — jedan sustav s fonološkim mjestom naglasaka (Ivić II).

A.

Četrnaest sustava u kojima fonološku funkciju imaju tri prozodijska obilježja cijepa se u dvije podskupine:

(a) s jednim poznatim sustavom u kojem opreka po kretanju tona postoji i u kratkom slogu (Ivić VIIb) i (b) podskupina s 13 sustava u kojima je ta opreka zastupljena samo u dugome slogu (Ivić VIIa).

a.

Opreka po kvantiteti postoji samo u naglašenom slogu, dakle kvantiteta je vezana za silinu. Drugih ograničenja u distribuciji prozodijskih obilježja nema. Naglašen može biti svaki slog riječi, svaki naglašen slog može biti i kratak i dug, s ulaznim i silaznim tonom, dakle i posljednji i jedini slog riječi. Taj bi sustav odgovarao akcentuaciji slovenskoga govora mjesta Sele, koji je opisao Isačenko, po Ivićevoj interpretaciji.³ Formula je naglasnih mogućnosti $x = 4n$, gdje je n broj slogova u riječi. Prema tome, kod trosložnih riječi postoji 12 naglasnih mogućnosti.

² Z. Junković, *Paranté et Affinité en Dialectologie*, Extrait des Annales de la Faculté des Lettres et Sciences Humaines de Nice, No 28—1977, 9—22.

³ *Narečje vasi Sele na Rožu*, Isačenko, Ljubljana 1939, Ivić, *Broj prozodijskih mogućnosti . . .*, 94.

Primjeri:⁴ *sèl* pridj. radni m. r. jed., *sél* imper. 2. l. jed. od *seliti*, *sè:l* G množ. od *selo*, *vò:z* 'vòz', *vó:z* imper. 2. l. jed. od *voziti*, *sèla* 'sjela', *séla* G jed. od *selo*, *pè:ta* broj, *pé:ta* 'pe-ta', *preslàb*, *odnès* imper. 2. l. jed. od *odnesti*, *premlà:d*, *napé:t* inf. 'napeti'.

Navedeni su primjeri po kojima se može vidjeti i distinktivnost prozodijskih obilježja.

Kao što je već naprijed navedeno, u takvu se sustavu opreka po kretanju tona ne može interpretirati kao razlika u mjestu siline u okviru dviju mora dugoga sloga.

Takav sustav nalazimo u kajkavskom govoru sela Reke kod Koprivnice, otkud su i navedeni primjeri, nalazimo ga u govoru Hrvatskoga Sela,⁵ u nekim govorima u blizini Križevaca (Osek) te u istočnim bilogorskim govorima (npr. Ciglena).

b.

Razlike između 13 sustava ove podskupine većinom nisu velike, a sastoje se u različitoj distribuciji prozodijskih obilježja. Različitost u distribuciji posljedica je ograničenja s obzirom na položaj sloga u riječi. Ograničenja se odnose uglavnom na dvije pozicije: zadnji i nenaglašen slog. S obzirom na ultimom najraširenije je ograničenje u opreci po tonu, tj. ta se opreka javlja u najmanjem broju sustava. Samo u četiri sustava (1—4)⁶ imamo primjere kao *letī*. U ostalim sustavima s dugom naglašenom ultimom takvi primjeri glase *letī*. Ako opreku po kretanju tona interpretiramo kao razliku u mjestu siline dviju mora dugoga sloga, pravilo bi za ograničenje glasilo: zadnja mora dvomorne ultime ne može nositi silinu. Drugo je ograničenje s obzirom na ultimom u tome da se pomiče naglasak s ultime, i to (a) kratka ultima gubi naglasak prije nego duga: *ž'ena* ali *let'ī* ili *letī'ī* (*letī* ili *letī*, 3, 4, 7—9), (b) otvorena ultima gubi silinu prije nego zatvorena: *ž'ena* uz *jez'ik* i *l'eti* uz *ko'taač* (*ko'tāč*, 3, 10).

Iz navedenoga je vidljivo da kod pomicanja mjesta siline postoji hijerarhijski odnos. Zanimljivo je da ne postoji hijerarhija, uvjetovanost, između ograničenja u opreci po kretanju tona u dugoj ultimi i ograniče-

⁴ Prozodijska se obilježja označuju na način koji je prihvaćen za općeslavenski lingvistički atlas, usp. *Voprosnik obščeslavjanskogo lingvističeskogo atlasa*, Moskva 1965. U daljem tekstu služim se još s dva načina: (1) uobičajenim znacima u našoj dijalektologiji i (2) znakom naglasaka ' ispred vokala na koji se znak odnosi; njime se označava samo mjesto siline te kad se na taj način označava intonacija dugoga sloga, onda za cirkumfleks znak dolazi ispred prvoga vokala ('aa), a za akut ispred drugoga (a'a). Na taj je način vidljiva mogućnost interpretacije opreke po intonaciji u dugome slogu kao razlike u mjestu siline u okviru dviju mora.

⁵ V. Zečević, o. c. Autorica to izrijekom ne kaže u opisu govora, ali se to vidi iz navedenih primjera, a potvrdila mi je takav zaključak i usmeno, na čemu joj i ovdje zahvaljujem. Ostalo su moji podaci.

⁶ Brojevi u zagradama odnose se na broj tipa u pregledu tipova prozodijskih sustava.

nja za silinu na kratkoj ultimi. Poznata su dva sustava u kojima se silina povlači s kratke ultime, u jednome samo s otvorene — *žena*, ali *ot'ac*, Ivšičev tip II₃ — a u drugome i sa zatvorene — *'otec* — dok u oba sustava dolazi *leti'i* (*leti*) (G. Stubica, Bistričko Podgorje⁷).

Treće je ograničenje da se izvan naglašenoga sloga gubi opreka po kvantiteti. U dva sustava (2,6) ograničenje zahvaća samo penultimu: ispred kratke naglašene ultime slog je uvijek dug, ispred duge uvijek je kratak: *že:nà* (*ženà*), ali G *žene'e* (*ženē*), prema *mla:t'iti* i *kos'iti*. Više je sustava gdje ograničenje zahvaća svaki nenaglašeni slog, točnije prednaglasni slog, jer gubitak duljine iza naglaske poznaju svi kajkavski govori, tj. to je općekajkavska karakteristika. Odnos toga ograničenja i prethodnih ne može se još zbog nedostatka podataka odrediti, ali ono što je poznato upućuje na zaključak da nisu u hijerarhijskom odnosu, npr. (4) *leti'i*, *'otec*, *mlat'iti* i (8) *let'ii*, *'otec*, *mla:t'iti*. Zbog toga se za svaki tip kada nije uzeta u obzir opreka po kvantiteti u nenaglašenom slogu, zbog nepotpunosti podataka, mogu u pravilu pretpostaviti dva tipa — s oprekom i bez opreke po kvantiteti nenaglašenoga prednaglasnoga sloga, npr. za tip 3. sustav s *mla:t'iti* i sustav s *mlat'iti*, a kada je poznat tip s jednom mogućnošću, može se pretpostaviti i s drugom, npr. uz (4) *mlat'iti* može se pretpostaviti da će se naći i tip s *mlāt'iti*.

U jednom sustavu (1) nema nikakvih ograničenja. Genetski gledajući, taj bi sustav mogao biti polazni kajkavski sustav, i s obzirom na tipologiju i s obzirom na raspodjelu prozodijskih obilježja u leksičkim i gramatičkim morfemima. Potvrđen je u nekoliko lokalnih govora, (Pušča, Trstenik kod Brdovca, Lukavec itd.). Naglasak na ultimi može imati desetak sustava (1—10), u šest od njih (1—3, 5—7) naglašena je kratka ultima, u četiri (1, 2, 5, 6) i otvorena, a u dva samo zatvorena (3,7). U četiri sustava naglašena je samo duga ultima. U jednom od njih (4) na njoj postoji opreka po tonu, a od ostalih triju u dva sustava (8,9) može biti naglašena i otvorena te u jednome (10) samo zatvorena ultima.

Razlika između sustava 8. i 9. u tome je što u tipu 8. ima, a u tipu 9. nema opreke po kvantiteti u prednaglasnom slogu. To su dva najrasprostranjenija tipa naglasnih sustava u kajkavskome. Tipovi 11. i 12., u kojima ultima ne može biti naglašena, razlikuju se također po postojanju — nepostojanju opreke po kvantiteti u prednaglasnim slogovima.

Trinaesti se sustav u ovoj podskupini temelji na fakultativnosti opreke po tonu u dijelu distribucije. Svaki \cap ('xx) može biti \sim (x'x), a svaki \sim ne može biti \cap . Ti su tonemi u jednosmjernoj opoziciji. Distribucija je određena leksički, dakle ovisi o porijeklu tonema. Zasad je taj sustav sa sigurnošću utvrđen samo u jednom lokalnom govoru (Hrašćina), a čini se da postoji i u nekim istočnim kajkavskim govorima (npr. Lozan), što je još potrebno provjeriti.

Jeziči koji su tipološki u pojedinim dijelovima svojega sustava jednaki, tj. koji imaju istovjetne djelomične sustave (Teilsystem), npr. vo-

⁷ Za G. Stubicu usp. W. Jakoby, o. c.

kalizam, akcentuacija, genetski mogu biti posve različiti. Slično je i s govorima u kojima dolazi 13 navedenih tipova prozodijskih sustava, koji svi imaju temeljnu prozodijsku značajku istu, tj. tri fonološka prozodijska obilježja, s nekim razlikama u distribuciji u okviru riječi. Međutim, isti tonemi u različitim govorima istoga naglasnoga tipa imaju različito porijeklo ako su govori imali različit razvoj, odnosno različitu distribuciju u leksiku ako pripadaju različitim genetskim, dijakronijskim akcentuacijskim sustavima.⁸

Navedena ograničenja koja se odnose na ultim u nekm govorima nisu izazvala druge promjene u akcentuaciji, a u nekima su izazvale nove promjene, pa čak veoma komplicirane procese prefonologizacije u akcentuaciji, kakve rijetko susrećemo u slavenskim jezicima, a i u vokalizmu. Četiri su različita smjera tih prefonologizacija, koji iz kajkavskoga narječja izdvajaju četiri skupine kajkavskih govora. Ta četiri pravca razvoja najbolje se očituju u sudbini kajkavskoga metatonijskoga cirkumfleksa i novog praslavenskoga akuta:

∧ (Cirkumfleks)	~ (akut)
1. <i>posékel, govédina</i>	<i>sūša, mlātimo</i>
2. <i>p'osekel, g'ovedina</i>	<i>sūša, mlātimo</i>
3. <i>posékel, govédina</i> <i>govéd'ina</i>	<i>sūša, mlātimo</i> <i>mlāt'imo</i>
4. <i>posékel, govédina</i>	<i>sūša, mlātimo</i>

Kako se vidi, tri se skupine karakteriziraju samo jednom izotonom, sudbinom cirkumfleksa. Četvrta dvjema, i to tako da je za cirkumfleks vrijednost iz 1. skupine, a za akut iz 3. Zanimljivo je da nije riječ o prijelaznim govorima između tih dvaju govora jer 4. skupina nema kontakta s 1. — odvojena je od nje 3. skupinom. Slično stanje imamo u štokavskim govorima, naravno bez metatonijskog cirkumfleksa u specifičnim kajkavskim pozicijama.⁹ Kajkavskom narječju pribrajaju se i govori koji su drugoga porijekla, čakavskoga, donjosutlanski, i slovenskoga, gorsko-kotarski. Oni nemaju kajkavskoga cirkumfleksa pa se, na primjer, donjosutlanski govori karakteriziraju odnosom:

pos'ekel, gov'edina *sūša, mlātimo.*

U navedenim genetskim različitim skupinama, koje se zasnivaju na različitim procesima prefonologizacije starijih opreka na nov način, razvili su se u nekim govorima sinkronijski strukturno jednaki prozodijski sustavi. Tako navedeni tip 8. dolazi u četiri skupine — naše prve tri i u

⁸ Usp. bilješku 1.

⁹ U nedalekim štokavskim govorima oko Virovitice imamo strukturno iste prozodijske sustave kao i u kajkavskim govorima. Usp. S. Sekereš, *Govor Virovitice i okolice* (1) Zbornik za fil. i lingv. XVIII/2 161—208 i (2) ZFL XIX/1, 91—113. Takav mi je podatak dao i mr M. Peti za svojev rodno mjesto G. Bazje, isto kod Virovitice, na čemu mu i ovdje zahvaljujem.

donjosutlanskim govorima. Da bi se vidjela zastupljenost pojedinih strukturnih tipova u genetskim skupinama i omogućila usporedba sa starijom literaturom, u pregledu tipova uz svaki je tip označeno koji mu Ivšičevi genetski tipovi odgovaraju. Odnos je Ivšičevih osnovnih grupa, rimski brojevi, i naših, arapski brojevi: 1 — I, 2 — III, 3 — IV, 4 — Ivšić te govore nije uzeo u obzir. Ivšičevu II grupu čine donjosutlanski govori s čakavskom osnovom. Kada je to bilo moguće, uzeo sam i Ivšičeve primjere radi lakšega praćenja i usporedbe.

B.

S fonološkom funkcijom mjesta naglaska i kvantitete poznata su zasad samo dva sustava, a može ih se s velikom vjerojatnošću pretpostaviti još nekoliko.

U prvome sustavu naglašena može biti duga ultima. Nema podataka o prednaglasnoj duljini, a može se pretpostaviti da će se u još neistraženim govorima ovoga tipa naći oba sustava — s oprekom po kvantiteti u prednaglasnim slogovima i bez nje. Ovi se govori s dviju strana, na zapadu i na istoku, nastavljaju na govore 1. genetske skupine.

Drugi tip sustava razlikuje se od prvoga u tome što u njemu ultima ne može uopće biti naglašena. Nalazimo ga u gorskokotarskim govorima.

Ova se skupina razlikuje od skupine A po tome što je bitna njezina karakteristika pojednostavljivanja sustava u odnosu na skupinu A gdje su promjene u službi prefonologizacije.

C.

Sustav u kojem fonološku funkciju imaju samo kvantiteta i ton veoma je neobičan. Mjesto naglaska ograničeno je kao i u sustavu D na zadnja dva sloga riječi, a koji će to slog od ta dva biti, određeno je kvantitetom ultime: ako je duga, onda je i naglašena, ako je kratka, naglašena je penultima. Međutim, u mnogim gramatičkim kategorijama, pojedinih padežima i licima, redovne su dublete, s kratkom i dugom ultimom. Razumljivo je da je takav sustav rijedak, pa i jedan lokalni govor od dvaju koje je Ivšić naveo da imaju takav tip naglasnog sustava (kod njega je to tip I₇) nema, bar danas, takav sustav. To je govor Jagnjedovca. U tome govoru imamo sustav D, tj. ton nije relevantan, samo što se za razliku od nekih drugih lokalnih govora koji imaju isti sustav duga penultima praktično uvijek realizira ulaznim tonom, a, na primjer, u Virju redovno silazno, u Đurđevcu je obična i silazna i ulazna realizacija. Drugi lokalni govor koji Ivšić spominje, a to je govor Miklinovca, koprivničkoga predgrađa, ima sustav C, a isto tako, čini se, nalazimo ga i u Dubovcu, danas dijelu Koprivnice.¹⁰ U gradskim sredinama teško je danas odrediti takve pojave jer se samo po nekoliko ljudi služi u potpunosti starijim idiomom.

¹⁰ Moji podaci. Usp. i M. Lončarić, o. c.

D.

O sustavu u kojem je fonološki relevantna samo kvantiteta, bilo je govora već u prethodnoj točki. Po tome je taj sustav sličan prozodijskom sustavu zapadnoslavenskih jezika, češkome i slovačkome, a graniči s mađarskim, koji također ima takav sustav, a koji je navedene podravske govore odvojio od zapadnoslavenskih jezika. To sve neće biti slučajno, kao što je već i primijećeno.¹¹ Međutim, naš sustav D razlikuje se od navedenih sjevernih jezika u tome što u njemu nije silina fiksirana na prvom slogu riječi, već na predzadnjoj mori, te time podsjeća na prozodijski sustav latinskoga jezika u kojem je silina bila vezana za treću moru od konca riječi. Takav je sustav pretpostavio Trubeckoj, a dokazao ga Olesch, za polapski jezik.¹² Iz takva sustava razvio se i današnji u gradišćanskom govoru Bajngroba (Weingraben), gdje više nema opreke po kvantiteti, a naglašena mogu biti uglavnom samo dva zadnja sloga riječi.¹³

E.

U ovome sustavu, kao i u prethodnome, fonološka funkcija ima samo jedno prozodijsko obilježje, ovaj put mjesto naglaska. Paralele su nam opet drugi slavenski jezici, sada, po Ivićevu opisu,¹⁴ istočnoslavenski jezici. U međimurskim govorima gdje se pojavljuje ovaj sustav gubljenje opreke po kvantiteti imalo je za posljedicu povećanje vokalnoga sustava — prefonologizacija fonološkim sredstvima druge vrste.

S obzirom na rasprostranjenost pojedinih tipova prozodijskih sustava u kajkavskom narječju značajno je da većina kajkavskih govora ima jedan od sustava iz skupine A. Ako se osvrćemo samo na prozodijsku strukturu, ti su govori u odnosu na pretpostavljenu praslavensku akcentuaciju i prozodijske sustave većine slavenskih jezika konzervativni. Međutim, ako imamo u vidu i razvoj tih sustava, promjene u njima, što se ogleda u različitom porijeklu nekih tonema, odnosno o različitoj raspodjeli njihovoj u različitim govorima, što čini različite genetske, dijakronijske tipove prozodijskih sustava, onda je konzervativan samo dio govora sa sutavima iz A-skupine, i to onaj dio govora koji ulazi u 1. genetsku skupinu s obzirom na akcentuaciju. U ostale tri skupine imamo kao rezultat različitih prefonologizacija genetski čak veoma raznovrsna stanja.

11 P. Ivić, *Die Hierarchie* . . .

12 N. Trubetzkoy, *Polabische Studien*. Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften in Wien, Philosophisch-historische Klasse, sv. 211, 4. Wien-Leipzig 1928. R. Olesch, *Der dravümpolabische Wortakzent*. I. Slavistische Studien zum VII. Internationalen Slavistenkongress in Warschau 1973. München, 389—418. II. Abhandlungen der geistes- und sozialwissenschaftlichen Klasse, Jahrgang 1973, Akademie der Wissenschaften und der Literatur.

13 G. Neweklowsky, *Die kroatischen Dialekte des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 1978.

14 P. Ivić, *O klasifikaciji* . . .

Govori ostalih tipoloških skupina, u kojima je došlo do pojednostavlivanja prozodijskoga sustava, koji su dakle i tipološki otišli dalje u razvoju, zauzimaju manja područja i, kao što obično i jest, nalaze se na periferiji dijasistema, odnosno genetski i ne pripadaju istome dijasistemu (gorskokotarski govori).

Nigdje drugdje u slavenskome svijetu nemamo na tako malom prostoru kao u kajkavštini tako velike razlike u akcentuaciji, mi tipološki ni genetski. Na žalost, kajkavsko narječje još uvijek nije dovoljno istraženo.

Pregled tipova prozodijskih sustava

A.

- a. *léti, lète* dual 'ljeta', *mé:so, mlà:timo, mlá:titi, premlá:t, premlà:d*
- b.
1. *letī, žen'a, mēso, mlātimo, mlāt'iti* (I₁, II₁)
 2. » *žēn'a* » » (I₂)
 3. » *ž'ena, ot'ac, mēso, mlātimo* (II₃)
 4. » » 'otec » » , *mlat'iti* (G. Stubica)
 5. *letī, žen'a, mēso, mlātimo* (I₄, II₂, III₂)
 6. » *žēn'a* » » , *mlāt'iti* (Horvati)
 7. » *ž'ena, ot'ac, mēso, mlātimo* (II₄)
 8. » » 'otec, » » , *mlāt'iti* ili
mēso, mlāt'imo, mlātiti (I₅, II₅, III₂, IV₅)
 9. » » » *mēso, mlātimo, mlāt'iti* ili
mēso, mlāt'imo, mlātiti ili *mlat'iti* (I₅, IV_{1,3})
 10. *l'eti, kolāč, mēso, mlātimo, l'opata, jag'oda* (IV₄ — Glogovnica)
 11. » *k'olač* » *mlāt'imo* » » , *sūša* (IV₆)
 11. » *k'olač* » *mlāt'imo* » » , *sūša* (IV₆)
 12. » » » *mlātimo* » *j'agoda* ili *jag'oda* (IV_{2,4})
 13. » » *mēso i mēso, mlātiti* (Hrašćina)
- B.
1. *j'ezik, let'ī, m'ēso, s'ūša, v'ino* (I_{7,8})
 2. » *l'eti* » » » (Brod na Kupi)
- C. *j'ezik, letī, mēso, sūša, mlāt'imo, mlāt'iti, jag'oda, lop'ata* (Miklinovec)
- D. » *let'ī, m'ēso, s'ūša* » » » » (IV₈)
- E. Nema potvrđenih primjera.

Zusammenfassung

AKZENTUATIONSTYPEN IM KAJKAVISCHEN

Heute sind im K(ajkavischen) 18 prosodische S(ysteme) bekannt. Sie bilden fünf sehr unterschiedliche Gruppen und werden danach eingeteilt, welche der drei prosodischen M(erkmale) — A(kzentstelle), Q(uantität) und T(onverlauf) — distinktive Funktion haben: 1. S mit drei distinktiven M (13 S), 2. S mit distinktiver A und Q (2 S), 3. ein S mit distinktiver Q und distinktivem T, 4. ein S mit distinktiver Q, und 5. ein S mit distinktiver A. Die erste Gruppe kann man in zwei Untergruppen einteilen, und zwar danach, ob (a) der T-gegensatz auch in den kurzen Silben besteht (ein S), oder (b) nur in den langen Silben (die übrigen S, die in den meisten Ma vorkommen). Es sind nur solche kajkavische Ma bekannt, in welchen der Q-sgegensatz nur in den betonten und vortonigen Silben vorkommt.

Die Unterschiede in der dominanten Gruppe, die nicht gross sind, bestehen darin, dass in der Ultima und ausser der A Begrenzungen eintreten. So ist in den meisten Ma der T-gegensatz in der Ultima aufgehoben und der Akzent von der kurzen Ultima weg verschoben. In manchen Ma ist der Q-sgegensatz in der unbetonten Stellung neutralisiert. Es bestehen auch S mit fakultativen Gegensätzen.

Man kann sagen, dass die Entwicklung auch im K zur Vereinfachung der Prosodie führt, aber es gibt nirgends im slavischen Sprachraum so grosse Divergenzen auf einem so kleinem Territorium wie im K. Nur ausnahmsweise ergab die Entwicklung ein S (1. a), das komplizierter als das Ausgangssystem ist, und zwar im direkten Kontakt mit dem Neustokavischen. Es ist auch interessant, dass im genannten S der T-gegensatz auch in der einzigen und letzten Silbe des Wortes besteht, was bisher völlig unbekannt war. In einem Teil des K wurden die Gegensätze durch Metataxe und Metatonie umfonologisiert, damit sie nicht durch die oben genannten Begrenzungen neutralisiert werden. Daher sind, diachronisch gesehen, manche strukturell identische S — genetisch, nach der Herkunft der A, des T-s, verschieden, bzw. die gleichen prosodischen Merkmale haben in verschiedenen Ma mit identischem S eine unterschiedliche Distribution.

Genetisch gesehen wird die kajkavische Mundartengruppe* nach der Entwicklung der Akzentuation in 7 Gruppen geteilt. Die Gruppen sind:

1. der urslavische Akut wird im Beispielen wie *lipa* nicht gekürzt (die Mundarten an der Grenze mit Slovenien);
2. der urslavische neue Akut und der kajkavische Zirkumflex bleiben ohne Veränderung (die meisten Mundarten in Zagorje und in Plješivičko Prigorje);
3. der kajkavische Zirkumflex ist von einer Mittelsilbe nach dem Anfang des Wortes verschoben (Posavina);
4. der kajkavische Zirkumflex bleibt unverändert und der Neoakut ist auch in einen Zirkumflex metatoniert (einige Mundarten im östlichen Podravina);
5. der urslavische Neoakut ist durch eine Metatonie in einen Zirkumflex umgewandelt und der Zirkumflex in einen Akut, oder zum Ende des Wortes verschoben (obere Lonja, Križevci, Bilo-gora);
6. es gibt keine T-gegensätze, teils auch kein Q-gegensätze (Medimurje);
7. die Azentstelle ist nur an zwei letzten Silben des Wortes begrenzt (Podravina).

* Ohne Mundarten, die genetisch nicht kajkavisch sind.